

RIANO ES REPETEIX ACÍ

Rialb, la set dels altres

Set pobles, cinc-cents habitants, sis mil afectats, al llarg del riu Segre, corren perill si es duu a cap el projecte del pantà a Rialb. Pròximes encara les escenes televisades de la resistència a Riaño, i amb la síndrome Tous al cos, la por i la preocupació comencen a escampar-se per la zona.

Carles Ruiz

Les escenes de la demolició del poble de Riano han passat davant els ulls de milions de persones. La resistència dels seus veïns i l'actuació de la guàrdia civil és, potser, l'últim episodi d'una llarga història que s'inicià amb les imatges en blanc i negre dels televisors dels Planes de Desarrollo. Ara, en color, les imatges de Riano difícilment s'esvairan dels ulls dels habitants de la vall de Rialb, al curs mig del riu Segre.

Per a ells, Riano no és una història llunyana sinó el seu propi destí; un destí que es va escriure fa catorze anys quan la Direcció General d'Obres Hidràuliques encarregà a la Confederació Hidrogràfica de l'Ebre la redacció del projecte de presa de Rialb: l'ofegament de vint-i-cinc quilòmetres del Segre, i de cinc mil hectàrees que es troben entre les comarques de la Noguera i l'Alt Urgell.

L'existència

«Hem de confiar que no arribarà aquest dia, de cap de les maneres. Aquest projecte és el pitjor que podien fer. Marxariem si realment necessitèssim l'aigua, però crec que no la faran servir per portar-la a les terres de secà de la Segarra i les Garrigues, com ens diuen». **Josep Soldevila** és l'alcalde de Tiurana, un dels set pobles que desapareixeran sota els 400 hectòmetres cúbics d'aigua del pantà.

«Tinc encomanat de tirar endavant el projecte. La contractació de l'obra es farà el 1989», va comunicar fa uns dies Eugeni Nadal —president de la

Confederació— a l'alcalde de Tiurana. De moment, han començat les expropiacions i les esplanacions dels terrenys de la variant de la carretera que ha de substituir l'actual.

«La província de Lleida és la que ha pagat els plats trencats de tot, i no ens porten res. El creixement de Catalunya s'ha fet a expenses de la perifèria. Nosaltres lluitarem mentre es pugui per tal d'aturar aquest projecte. Sense una resistència forta no ho aconseguirem», ens diu **Elvira Campabadal**, mestra dels vuit alumnes de Tiurana. El problema és present, en les converses, en les nombroses pancartes i pintades que hi ha al llarg de vint-i-cinc quilòmetres del Segre.

«En aquests pobles hi ha uns cinc-cents habitants, però el perill afecta directament unes 6.000 persones i, indirectament, més, Hem de tenir en

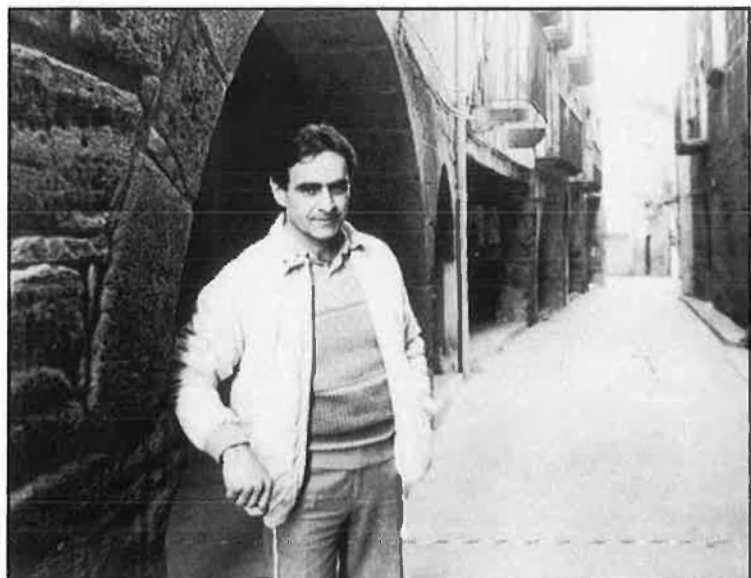
compte les poblacions que estaran sota el pantà. En cas de trencament de la presa, les conseqüències arribarien fins i tot a la ciutat de Lleida», afirma **Antoni Roca**, membre de l'Associació per la Defensa del Mig Segre (Ademise), i veí de Ponts, un poble de més de dos mil habitants que es troba a dos quilòmetres avall del projectat tancament de la presa.

La síndrome de Tous està present als pobles. La gent recorda perfectament la nit del 8 al 9 de novembre del 1982, quan la riuada del Segre portà la por fins la ciutat de Lleida. A Rialb, la guàrdia civil donà l'ordre d'evacuació perquè «s'havia trencat un pantà a França». «Tothom sabia que no hi havia pantans del Segre a França, i sospitava de l'embassament d'Oliana, que està molt a prop del començament del de Rialb», ens comenta un veí.

Un informe elaborat per Initec calculà que llavors passaren pel damunt de la resclosa del canal d'Urgell més de 3.000 metres cúbics per segon. Si la presa de Rialb hagués estat feta d'acord amb el projecte que sortí a informació pública —que contemplava uns sobreexidors de descàrrega amb capacitat per 2.000 metres cúbics per

DOMÈNEC L'IBERT

DOMENECH UMBERT

Dalt, pantà d'Oliana, a pocs metres del projecte Rialb. Baix, Josep Soldevila i Antoni Roca.

segon, es pot deduir fàcilment que tot podia haver semblant al cas de la presa de Tous», considera un membre d'Admisse. Ponts, Tiurana, Miralpeix, la Clusa, Oliana, Tnagó... uns lluiten per la seva existència, i d'altres desitgen una existència segura.

Cara al sol

El 30 de juny del 1959, el general **Franco** visità les Terres de Ponent per tal d'inaugurar el pantà d'Oliana. L'aigua de l'embassament regaria una gran extensió de terres de l'Urgell, amb la qual el general confiava de minvar la gana de la postguerra. Mesos abans, l'enginyer **Antonio López**

DOMENECH UMBERT

Bustos presentava un estudi on recomanava la construcció de tres pantans més a la zona: la Clua, la Vansa i Tres Ponts.

Al febrer de 1964, una ordre ministerial de la Direcció General d'Obres Hidràuliques aprovava el «Plan de aprovechamiento total del río Segre para los riegos de la Segarra i de les Garrigues», pel que fa a «la regulació precisa al riu Segre aigües amunt de la Clua». Aquest Pla quedava supeditat als resultats de la Comissió per a l'Estudi de l'aprofitament integral del riu, que disposava d'un termini de divuit mesos per presentar les seves conclusions. Però van passar vuit anys sense que ningú no se'n recordés.

Algunes persones afirmen que es van iniciar les expropiacions dels terrenys per la construcció de la presa de Tres Ponts, als prats que fan d'entrada a la Seu d'Urgell. «El projecte es va desestimar perquè el tenien a la porta i no era atractiu per al turisme», conclou **Antoni Roca**. Segons algunes fonts, el bisbe de la Seu, **Ramon Iglesias Navarri**, i l'oligarquia de Lleida —que va muntar els Consells Econòmics Sindicals—, van tenir un paper decisiu a l'hora de la dissuasió. El nom de **Joaquim Viola** comença a aparèixer. És l'època del III Plan de Desenvolupament i Viola és membre de set comissions sectorials i vice-president de la ponència de regadius.

El 1972, la Direcció General d'Obres Hidràuliques encarregà a la Confederació Hidrogràfica de l'Ebre la redacció del projecte de la presa de Rialb, en col·laboració amb les empreses elèctriques Fecsa, Fuerzas Hidroelèctricas del Segre i Hidroelèctrica de Catalunya. El projecte obtingué llum verda al juliol del 1974, quan la presa de Rialb ix a informació pública.

Una veïna de Tiurana recorda aquella època i una conversació que es va produir a casa seva, i on Joaquim Viola va dir: «Aquest pantà no és possible des del punt de vista geològic. Però això crearà un clima polític favorable per a mi, pels vots del terç familiar que necessito a Lleida. Després, mouré les meves ambicions polítiques, que tinc posades en l'alcaldia de Barcelona». El 9 de setembre del 1975, Viola era nomenat alcalde de Barcelona.

El Pla López Bustos es va oblidar. Ell havia fixat el límit del pantà a Clua, a la cota 420, perquè era l'últim punt des d'on podia baixar rodada l'aigua del Segre pel canal de la Segarra-Garrigues, que s'havia de construir per regar extenses zones de secà. «La Casa Canal d'Urgell administra el canal d'Urgell i es creuen els

amos de totes les aigües de Lleida. No interessa la Casa Canal que la Segarra i les Garrigues tinguin el seu propi canal, perquè en perdrien el control», opina **Antoni Roca**. Clua té la cota necessària per al reg de la Segarra i les Garrigues. Aigües avall, com en el cas de Rialb, seria ja necessari recórrer al bombeig d'aigua per arribar a la zona que es pretén regar, amb el corresponent cost addicional d'energia.

¿Seran realment la Segarra i les Garrigues els receptors de l'aigua? És una pregunta que plana sobre moltes consciències de la zona. Mentrestant, l'Assemblea de regants de la comunitat d'expectants del canal Segarra-Garrigues ha manifestat la seva preocupació «per la lentitud administrativa a dur a terme el projecte», com va dir fa uns dies el seu president, **Carles Benet**, president també de la col·lectivitat número 13 de la Juneda, del Canal d'Urgell. Si no és aquesta la seva funció, ¿cap on aniran a parar les aigües de Rialb?

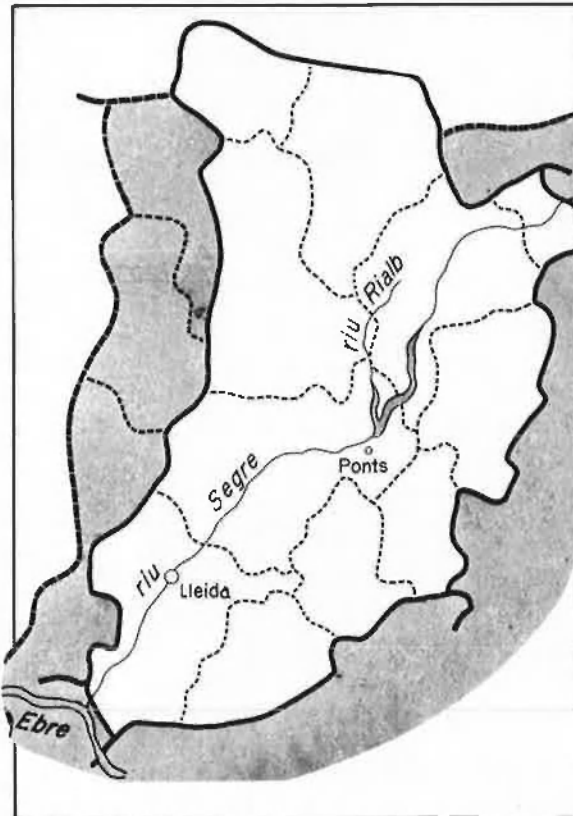
Els altres

Tots els partits polítics del Parlament de Catalunya —tret del PSUC— donen suport al projecte, i això ha creat conflictes personals entre la gent de la vall. «Jo era militant de Convergència, però, en veure que el nacionalisme de Pujol només defensa el caciquisme provincial, me'n vaig sortir. Pujol ens va dir que la decisió de fer el pantà era política, que ho deixessim córrer, que en tres o quatre anys podríem fer molts calés», afirma **Antoni Roca**. «Jo aniré contra qualsevol partit que no vagi contra Rialb», afegeix l'alcalde de Tiurana.

Però, potser, el viratge polític més significatiu ha estat el del PSC-PSOE. Pocs mesos abans de les eleccions generals del 82, el partit organitzà unes Jornades de l'Aigua a Lleida. La ponència número quatre deia: «finalment, volem denunciar les manipulacions a les quals es sotmet la informació existent sobre la construcció d'obres públiques relacionades amb els recs, amb els quals es pretén dividir la pagesia amb les promeses d'uns hipotètics beneficis que, en realitat, sols treuran les indústries monopolistes de la construcció i de l'electricitat».

Josep Ball, el diputat socialista per Lleida més votat en la passada legislatura, és un dels principals detractors del projecte de Rialb i defensor —junt amb Depana, Adenise i Alternativa Verda— d'un projecte alternatiu de petites preses que es farien als afluent del Segre. Segons ells, s'aconseguiria la mateixa capacitat d'aigua i de producció d'energia elèctrica, a més de conservar la vall.

Josep Ball va ser proscrit del Partit Socialista per la seua posició. «Em van

trucar —un parlamentari del PSC de Lleida— dient-me que no em presentés a les eleccions últimes, que amb la meua actitud feia perdre vots al partit». Ball Recorda les paraules de l'anterior ministre d'Obres Públiques, **Julián Campo**, que deia que, respecte a Rialb, «farem el que vulgui la Generalitat».

La finalitat de Rialb és la «d'endur-se l'aigua a Barcelona». Aquesta és una de les tesis que els periodistes **X. Garcia** i **J. Reixach** exposen en el seu llibre sobre el pantà. Fa uns mesos, al Parlament europeu, el diputat de Convergència **Carles Gasòliva** va declarar davant alguns membres d'Alternativa Verda que l'aigua de Rialb «era per al subministrament de Barcelona».

Josep Pàmies, de la Unió de Pagesos de la Noguera, no s'estranya davant aquesta hipòtesi. «La nova Llei d'Aigües diu que hi ha prioritat del

consum de boca davant dels regadius, i n'hi ha moltes a l'àrea Metropolitana de Barcelona». Per a Pàmies, amb una racionalització de l'aigua, i amb l'actual estructura de recs, podria ser innecessària la presa de Rialb. «Rialb es fa per donar més aigua a la gent que ja en té, com el Canal d'Urgell, i no per la gent que la necessita. Els terratinents controlen l'aigua. Abans, amb la Llei antiga, 100 hectàrees eren 100 vots; ara, 100 hectàrees són 10 vots. La nova Llei d'aigües no ha corregit els problemes estructurals».

L'Estudi Preliminar d'Impacte Ambiental (EPIA) de l'embassament de Rialb, es va lliurar a la Generalitat l'abril del 1985. De llavors ençà, ha restat amagat en un calaix, davant les successives peticions de diverses entitats i organismes que l'han demanada. La legislació de la CEE preveu que qualsevol obra que pugui tenir repercussions sobre el medi ambient ha de comptar amb un EPIA a partir del 1988.

L'EPIA de Rialb ha estat «endolcit» per la Generalitat, segons fonts properes a l'equip que s'encarregà de la seva realització, dirigit per **Pedro Costa Morata**. L'Estudi —sense rectificacions— donava molta importància al projecte dels embassaments laterals. Entre les seves conclusions bàsiques destaquen: «La regulació del Segre mitjançant l'ofegament de la vall no deixa de ser una opció d'un cost social alt... clarament contradictori amb tendències més recents i experiències que introdueixen importants correccions i crítiques als grans embassaments». L'Estudi fa referència al pantà de Campo, on el projecte d'un gran embassament va ser substituït pel de preses laterals. L'estudi conclou amb una recomanació «urgent i seriosa» sobre «l'estudi de regulació alternativa pel Segre, amb el mínim cost humà i social possible».

La proximitat de la falla tectònica del Segre —zona de perillositat sísmica—, el perill de riudes i l'ofegament de la vall són algunes de les raons que citen els habitants de la zona a l'hora d'explicar el seu rebuig al projecte. Però n'hi ha d'altres. «Fa dos anys va venir gent de la Confederació i em van dir que si volia em jubilaven i em comprarien un pis. No sóc carnassa per als cinturons industrials. ¿Per què hem de marxar si tenim la millor fruita, les millors verdures...? Jos sóc un ocell de bosc i si em porten a una gàbia d'aquestes em moriria». **Carles**, veí de Tiurana, té 65 anys. «Aquí no sóc inútil perquè treballa la terra, la millor terra del món». □